

Minister Klimatu i Środowiska

DOP-GMO.601.15.2024.MG

3014748.11763005.9457270

Warszawa, 06-02-2024

Pan

Julian Rose

Dyrektor Międzynarodowej Koalicji dla Ochrony Polskiej Wsi

34-146 Stryszów 156

Pani

Anna Szelcer

Przewodnicząca Stowarzyszenia Polska Wolna od GMO

ul. Jagiellońska 21, 44-100 Gliwice

Dotyczy: pisma zawierającego petycję - list otwarty Międzynarodowej Koalicji dla Obrony Polskiej Wsi i Stowarzyszenia Polska Wolna od GMO w sprawie dostosowania ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych do wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-528/16 z dnia 25 lipca 2018 r.

Szanowni Państwo,

w odpowiedzi na petycję skierowaną do Ministra Klimatu i Środowiska w dniu 27 stycznia 2024 r. (data wpływu 30 stycznia 2024 r.), dotyczącą nowelizacji ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz. U. z 2022 r. poz. 546 ze zm.), w celu uwzględnienia nowych technik genomowych (NGT), które stwarzają nowe możliwości zmiany materiału genetycznego organizmu, przekazuję następujące wyjaśnienia w odniesieniu do problemów poruszanych w wyżej wymienionej petycji.

Wątpliwości wokół stosowania tzw. Nowych Technik Hodowlanych (NBT), określanych obecnie jako Nowe Techniki Genomowe (NGT), wywołały spór prawny we Francji, a ostatecznie sprawa dotycząca wprowadzania do obrotu odmian rzepaku odpornych na herbicydy, uzyskanych za pomocą mutagenyzy ukierunkowanej oligonukleotydami, została skierowana do Trybunału Sprawiedliwości UE (sprawa C-528/16). Z orzeczenia Trybunału w tej sprawie wynika jednoznacznie, że organizmy uzyskane za pomocą technik i metod mutagenyzy, które nie były tradycyjnie wykorzystywane do różnych zastosowań i których bezpieczeństwo nie jest od dawna potwierdzone (tzw. mutagenyza ukierunkowana oligonukleotydami lub mutagenyza ukierunkowana z wykorzystaniem nukleazy) podlegają obowiązkowi przewidzianym w dyrektywie 2001/18/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie, podobnie jak inne GMO, które wchodzą w zakres stosowania tej dyrektywy, a z zakresu stosowania dyrektywy 2001/18/WE są wyłączone tylko organizmy uzyskane za pomocą technik i metod mutagenyzy, które były tradycyjnie wykorzystywane do różnych zastosowań i których bezpieczeństwo zostało już dawno potwierdzone. Takie wymagania spełniają wyłącznie tradycyjne metody mutagenyzy przypadkowej.

W przepisach ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. z 2022 r. poz. 546 ze zm.), tak samo jak w analogicznych przepisach dyrektywy 2001/18/WE, wymienione zostały techniki i metody prowadzące do powstania organizmów, które to techniki i metody – pod warunkiem że nie obejmują one wykorzystania rekombinowanych cząsteczek kwasu nukleinowego lub GMO innych niż uzyskane za pomocą jednej lub więcej technik i metod wymienionych w tych przepisach – zostają wyłączone z zakresu stosowania odpowiednio ustawy oraz dyrektywy. Wśród tych technik i metod została wymieniona mutagenyza. Znaczenie tego pojęcia nie budzi wątpliwości interpretacyjnych. Mutagenyza, o której mowa w art. 4 ust. 2 pkt 1 lit. a ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych oznacza wyłącznie tradycyjne metody mutagenyzy przypadkowej.

Telefon: (+48) 22 369 29 00
info@klimat.gov.pl
www.gov.pl/klimat

ul. Wawelska 52/54, 00-922 Warszawa
Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Dodatkowo należy wyjaśnić, że Trybunał Sprawiedliwości UE nie nałożył obowiązku zmiany dyrektywy 2001/18/WE z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylającej dyrektywę Rady 90/220/EWG (co skutkuje brakiem obowiązku zmiany prawa krajowego w tym zakresie), lecz nakazał stosowną interpretację kilku przepisów tej dyrektywy oraz dyrektywy Rady 2002/53/WE z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie wspólnego katalogu odmian gatunków roślin rolniczych (art. 2 pkt 2 dyrektywy 2001/18/WE, art 3 ust. 1 dyrektywy 2001/18/WE w związku z pkt 1 załącznika I B do tej dyrektywy oraz w świetle motywu 17 tejże dyrektywy, art. 4 ust. 4 dyrektywy Rady 2002/53/WE, art. 3 ust. 1 dyrektywy 2001/18 w związku z pkt 1 załącznika I B do tej dyrektywy).

Zgodnie z powyższym orzeczeniem Trybunału Sprawiedliwości UE i w zgodzie z polskim prawem, rząd RP uznaje mutagenezę przypadkową za technikę nieprowadzącą do powstania GMO, a technikę mutagenazy ukierunkowanej oligonukleotydami, która pozwala uzyskać takie same efekty, jak wprowadzenie obcego genu do organizmu oraz pozwala produkować nowe odmiany w takim tempie i w takim zakresie, jakich nie można było sobie wyobrazić przy stosowaniu tradycyjnych metod mutagenazy przypadkowej, traktuje tak samo jak transgenezę, czyli technikę prowadzącą do powstania GMO.

W obowiązującym prawie unijnym i wdrażającym je prawie krajowym wymienione są wyłącznie metody nieprowadzące do powstania GMO. W świetle wyroku Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-528/16 uznającego rozpatrywaną nową technikę tworzenia organizmów (mutagenaza ukierunkowana nukleotydami) za prowadzącą do powstania GMO, nie ma potrzeby rozszerzenia katalogu technik nieprowadzących do powstania GMO. Oznacza to tym samym brak potrzeby zmiany obowiązującego prawa w tym zakresie.

Niemniej jednak wyrok Trybunału Sprawiedliwości UE w sprawie C-528/16 nie rozstrzygnął kwestii stosowania innych nowych technik genomowych w hodowli roślin. Sprawy te były omawiane przez kilka lat w trakcie spotkań grup roboczych organów państw członkowskich odpowiedzialnych za zagadnienia GMO. Ostatecznie 5 lipca 2023 r. Komisja Europejska przedłożyła projekt rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie roślin otrzymanych z wykorzystaniem niektórych nowych technik genomowych oraz pochodzących z nich żywności i pasz, a także zmieniającego rozporządzenie UE 2017/625 (COM(2023) 411 final), który został skierowany do prac w Grupie Roboczej ds. zasobów genowych i innowacji w rolnictwie (podgrupa innowacje w rolnictwie). Rząd RP ocenił ten projekt negatywnie, a stanowisko rządu w tej sprawie zostało przyjęte w dniu 12 października 2023 r.

Projekt rozporządzenia jest obecnie przedmiotem pracy Rady UE, a wraz z wnoszonymi poprawkami stale ulega zmianom. Jedną z ważniejszych zmian została wprowadzona na skutek starań Polski – jest to przywrócenie możliwości zakazywania uprawy roślin NGT w oparciu o takie same przesłanki, jak w przypadku upraw GMO, które zostały określone w art. 49c ust. 1 i 2 ustawy z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych. Niemniej jednak, w projekcie wciąż nie uwzględniono innych uwag, m.in. w zakresie patentów, co powoduje, że stanowisko Polski odnośnie tego projektu nie uległo zmianie i wciąż jest negatywne.

Podczas grudniowego posiedzenia Rady ds. Rolnictwa i Rybołówstwa w dniu 11 grudnia 2023 r. Polska nie poparła projektu, co spowodowało, że prace nad nim są kontynuowane przez prezydencję belgijską w pierwszym półroczu 2024 r. Są one niezwykle ważne, ponieważ wypracowane rozwiązania w postaci przepisów rozporządzenia UE będą obowiązywać wprost, co oznacza że nie będą transponowane do polskiego porządku prawnego.

Ustawa z dnia 22 czerwca 2001 r. o mikroorganizmach i organizmach genetycznie zmodyfikowanych nie może zostać zmieniona w zakresie, jaki będzie objęty unijnymi przepisami dotyczącymi NGT, ponieważ każde rozporządzenie UE wiąże w całości i jest bezpośrednio stosowane we wszystkich Państwach Członkowskich, nie pozostawiając organom krajowym swobody wyboru formy i środków.

Z wyrazami szacunku